

UYGULAMA ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETMEN ADAYLARINA REHBERLİK DÜZEYLERİ

GUIDANCE LEVEL OF SENIOR TEACHERS TO STUDENT TEACHERS

Yrd. Doç. Dr. Engin ASLANARGUN*
enginaslanargun@gmail.com

Doç. Dr. Abdurrahman KILIÇ*
akilic52@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Filiz Evran ACAR*
filizac@hotmail.com

*Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Öz

Bu çalışmada uygulama öğretmenlerinin ortaöğretim kurumlarında uygulamaya katılan öğretmen adaylarına rehberlik etme düzeyleri araştırılmaktadır. Öğretmenlik uygulaması dersi, öğretmen adaylarının teorik olarak öğrendikleri bilgileri uygulamaya dönüştürerek öğretmenlik mesleğini tanımlarını amaçlamaktadır. Bu amaçla 2010 Yılında Düzce Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar, Elektrik, Makine, Mobilya ve Dekorasyon ve Yapı Öğretmenliği Bölümleri 4. sınıf 99 öğrencinin görüşlerinden yararlanılmıştır. Eğitim derslerini tamamlamış ve uygulamadan başarılı olmuş öğrencilere uygulama öğretmenlerine ilişkin yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular yöneltilmiş ve gönüllü olanların cevaplamaları istenmiştir. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuş, sonucunda 7 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; dönem başında yapılan rehberlik, derslerin işlenmesi, gözlem yapılması ve kayıtların tutulması, sınıf yönetimi, uygulama öğretmeninin dersi izlemesi, öğretmenlik mesleği konusunda bilgilendirme ve rehberliğin yeterlik düzeyi başlıklarında toplanmıştır. Bu başlıklar esas alınarak veriler yorumlanmış ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Öğretmen adayı, Uygulama öğretmeni, Rehberlik, Öğretmenlik uygulaması

Abstract

The purpose of this research is to investigate the guidance level that senior teacher provide for student teachers at the schools in the process of teaching practice. The course of the teaching practice aimed to get student teachers acquainted with the teaching profession by putting theoretical knowledge provided at university into practice. The views of 99 student teachers that are still having graduation at different branches of the faculty of technical education in the University of Düzce. As a result of the descriptive and content analyses of qualitative method, 7 basic theme appeared and they were interpreted, compared and concluded by similar research findings in literature. Senior teachers should be informed detailed and comprehensively enough to cooperate and guide student teachers about the aim of courses as well as communication with them.

Key Words: Student Teacher, Senior Teacher, Guidance, Teaching Practice.

1. GİRİŞ

Yüksek Öğretim Kurulu tarafından eğitim fakültelerinde yürütülen yeniden yapılanma çalışmaları çerçevesinde öğretmen adaylarının okullardaki uygulama çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Fakültelerde öğrenilen teorik öğretmenlik meslek derslerini okullarda uygulama olanağı bulan fakülte son sınıf öğrencilerinin kıdemli öğretmenleri izleyerek edinecekleri bilgiler, yapacakları gözlemler ve uygulamalar kendi öğretmenlik yaşamları açısından önemli deneyimlerdir. Öğretmenlik mesleğini benimseyen, bu mesleğin üyesi olmaktan gurur duyan ve mesleki değerlere önem veren öğretmen adaylarının yetiştirilmesi eğitim sistemi açısından önem taşımaktadır.

Öğretmen adaylarının mesleği tanıması amacıyla yapılan bu çalışmaların başarı derecesinin ortaya konulmasında yarar vardır. Mesleğe karşı güçlü bir bağlılık duygusu, öğretmenlikle ilgili niteliklere sahip olma düzeyini açıklayan önemli faktörlerden biridir. Öğretmenlik mesleğini benimseyen, bu mesleğin bir üyesi olmaktan gurur duyan, mesleki etiğe değer veren öğretmenler, mesleğin gerektirdiği temel nitelikleri de üzerinde taşıyor demektir. Bu nitelikler, öğretmenin mesleğini algılayışıyla doğrudan ilgilidir. Meslekle ilgili olumlu algılar, bu niteliklerin varlığını ortaya koyarken, olumsuz algılar da bu niteliklerden yoksunluğu ortaya koyabilir. Bu algıların ortaya çıkmasında, öğretmen adaylarına okullarda uygulama aşamasında yapılan rehberliğin ve sergilenen öğretmenlik deneyiminin büyük payı vardır. Öğretmen yetiştiren kurumların temel amaçlarından biri, bu nitelikleri öğretmen adaylarına kazandırmakla ilgilidir. Bu amacın gerçekleştirilmesinde deneyimli öğretmenlerin yapacağı rehberlik ve öğretmen adaylarına mesleki değerlerin sergilenmesi oldukça önemlidir. Bu amaçla adaylara ilgili programlarda öğretmenlik formasyonu kazandırıcı teorik dersler verilmekte, belirli aşamalarda okullara gönderilerek gözlem yapmalarına olanak sağlanmaktadır. Öğretmen adaylarının mesleği tanımaları ve uygulamaya katılmalarını sağlamak için okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması çalışmaları yapılmaktadır.

19. yüzyılın birinci yarısının sonlarında modern anlamda öğretmen yetiştiren okulların açılmasına başlanarak köklü bir öğretmen yetiştirme geleneğine sahip olduğu ifade edilen (Küçüköğlü, 2004) Türk Eğitim tarihinde etkililik, verimlilik ve süreklilik anlamında yeterince kökleşmiş bir sistem kurulamamıştır. Ertürk (1984), öğretmenlik mesleğine ülkemizde atfedilen değere bağlı olarak daha çok orta ve alt gelir grubundaki daha az yetenekli öğrencilerinin yöneldiğini, çalışma şartlarının ağırlığı ve şikâyet çokluğu hesaba katıldığında meslekten kaçışın söz konusu olduğunu ve genellikle daha yetenekli gençlerin en başta tercih aşamasında başka mesleklere yöneldiğini 1980' li yıllarda ifade etmektedir. Ekonomik ve Kalkınma Örgütünün (OECD) öncülüğünde 60'dan fazla ülkede yapılan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) verilerine göre son yıllarda birinci olan Finlandiya'da öğretmenlik mesleğinin saygın mesleklerin başında geldiği ve ülkenin en başarılı öğrencilerinin öğretmen olmak için yarıştığı vurgulanmaktadır. Öğretmenlik mesleğine karşı bu pozitif toplumsal ve kültürel bakış, öğretmenlik mesleğinin saygınlığını artırmakta ve nitelikli öğrencilerin

eğitim kadrosuna katılmasını sağlamaktadır (Ekinci ve Öter, 2010). Türkiye'nin başarı değerlendirmesi açısından genellikle sonlarda yer aldığı bu programda Finlandiya'nın en üst sıralarda yer alması, öğretmenliğe verilen toplumsal ve yönetsel değer ile bu mesleği tercih eden öğrencilerin niteliği arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Türkiye'de öğretmen yetiştirme konusu en üst düzey eğitim ve kalkınma toplantılarının önemli gündemlerinden birini oluşturmuştur. Öğretmen yetiştiren okullar, öğretmen ihtiyacının karşılanması 3. Şura 1946, eğitim enstitüleri ile yüksek öğretmen okulu teşkilatı ile programlarının düzenlenmesi 4. Şura 1949, öğretmen yetiştiren kurumların sorunları, öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi, öğretmen yetiştirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken ilkeler 7. Şura 1962, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme, öğretmen yetiştiren kurumlarda okutulacak dersler ve ağırlıkları, MEB ile YÖK işbirliği 11. Şura 1982, öğretmen yetiştirme ve hizmet içi eğitimde program geliştirme ve amaçları, öğretmen istihdamında sözleşmeli usulünün denenmesi 12. Şura 1988, sınıf öğretmenliği programının yeniden düzenlenmesi, YÖK ile işbirliğinin geliştirilmesi 14. Şura 1993, artan sınıf öğretmeni ihtiyacına binaen eğitim fakültelerinin farklı bölümleri mezunlarının en az bir yıllık kurs görmesi şartıyla sınıf öğretmeni olarak atanabilmeleri, eğitim fakülteleri programları ve eşgüdüm sorunu 15. Şura 1996, öğretmen niteliğinin artırılması, eğitim fakültesi sayılarının istihdam sorunu doğrultusunda sınırlanması ve yeni bölümlerin açılması, aday öğretmenlerin yetiştirilmesi, eğitim fakülteleri programlarının öğrencilerin yaratıcılıklarını, düşünme becerilerini, yazılı ve sözlü anlatım güçlerini geliştirecek şekilde düzenlenmesi 17. Şura 2006, konuları gündeme gelmiş ve tartışılmıştır (MEB, 2011). Şura gündemlerine bakıldığında eski bir atasözünü hatırlatırcasına güneş altında söylenmemiş söz kalmadığı, öğretmen yetiştirilmesi ile ilgili neredeyse her hususun gündem maddesi olarak tartışıldığı görülmektedir. Bugüne kadar hazırlanan 9 Kalkınma Planı açısından da aynı durum söz konusudur. Oldukça fazla ve yeni şeyler söylenmiş, fakat uygulamaya geçilemeden bürokrasi basamaklarında kaybolmuştur.

Gelişmiş ülkelerde eğitime verilen önemin bir göstergesi olarak öğretmen yetiştirme sistemleri benzer özellikler taşımaktadır. Hizmet öncesi eğitim açısından ülkeler arasında genel bir standardın olduğu, öğretmen olabilmek için üniversite düzeyinde en az 3 veya 4 yıl süreli bir eğitimin ön görüldüğü söylenebilir. Bu eğitime devam edecek öğrenciler özenle seçilmekte, çeşitli seçme sınavları, sertifikalar veya görüşmeler yoluyla öğretmen niteliklerine uygun davranışları sergileme potansiyeli olan ve bunu ifade eden öğrenciler tercih edilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek ülkelerde lisans eğitimi yeterli görülmemekte, lisansüstü eğitim yapmış olmak bazen şart, bazen de tercih sebebi olmaktadır. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri almamış ve belirli süre uygulamaya katılmamış kişilerin öğretmen olması söz konusu değildir. Ülkeler düzeyinde değişmekle birlikte en az 6 ay yoğun bir hizmet öncesi uygulama programlarına yer verilmektedir.

Hizmet içi geliştirme eğitimleri, hizmet öncesinden daha fazla önemsenmekte ve öğrenmede süreklilik ön plana çıkmaktadır. Merkezi veya yerinden yönetim uygulamalarından bağımsız olarak yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde öğretmen eğitimleri üzerinde ciddiyetle durulmaktadır. Stajyer öğretmenliğe büyük önem verilmekte, belirli bir yıl stajyerlik uygulamasından sonra yapılacak sınav ile asil öğretmenliğe geçilmekte, bu süreçte stajyer öğretmenden deneyimli öğretmen ile üniversite öğretim elemanı rehberliğinde özel çalışma ve proje geliştirmesi beklenmektedir. Bazı ülkelerde belirli süre içerisinde lisansüstü eğitim yapma zorunluluğu bulunmakta, belirli aralıklarla yeterlik veya olgunluk sınavları yapılmaktadır. Öğretmenlerin meslek içerisinde sahip oldukları sertifikalara veya sınavlara bağlı olarak sürekli yükselmeleri temel bir uygulama olarak ön plana çıkmaktadır.

Öğretmenlik uygulaması dersi, eğitim fakültelerinde teorik olarak verilen öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin okul ortamında uygulanması ve öğretmenlik mesleğine ilişkin deneyim kazanılması amacıyla programda yer alan uygulama derslerinden birisidir. 2. ve 7. dönemlerde okutulan Okul Deneyimi I-II derslerinin bir anlamda devamı, tamamlanması ve uygulanması amacıyla yönelik olarak lisans öğreniminin son aşamasında olan 8. dönem programında bulunmaktadır. Eğitim fakültelerinde öğretmenlik uygulamaları yönetim kurulunun kabul ettiği uygulama yönergesi çerçevesinde yürütülmektedir. Bölüm/Anabilim Dalı temsilcilerinin katıldıkları toplantılarda uygulanacak genel çerçeve, yönerge ve yöntemler belirlenmektedir. Aday öğretmenlerin öğretmenlik uygulaması dersini alabilmesi için daha alt sınıflardaki öğretmenlik meslek derslerini almış olmalıdır. Öğretmenlik Uygulaması, öğretmen adayının daha önce edinmiş olduğu bilgi ve becerileri okul ortamında uygulamaya koyup geliştirmesi ve mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri kazanması için planlanmış bir derstir. Öğretmenlik Uygulaması dersi tamamlandığında öğretmen adayları aşağıdaki nitelikleri kazanmış olmalıdır (YÖK, 2007):

- ❖ Öğretmenlik deneyimi kazanmaları için uygulama okulunun değişik sınıflarında öğretmenlik uygulaması yaparak öğretmenlik mesleği yeterlikleri geliştirebilme,
- ❖ Kendi alanlarının okul eğitim programını tam anlamıyla öğrenebilme, kullanılan ders kitaplarını ve öğrenci değerlendirme teknikleri hakkında yorum yapabilme,
- ❖ Okullardaki uygulamalar sırasında edindikleri deneyimleri arkadaşları ve uygulama öğretim elemanı ile paylaşıp geliştirme.

Gelişmiş ülkelerde de öğretmenliğe hazırlık anlamında benzer dersler yer almakta, uygulama sürecinin niteliği ve niceliği yönünden bazı farklılıklar olduğu ifade edilmektedir. Fransa, İngiltere, Almanya ve ABD' de (Kilimci, 2006; Delibaş, 2007; Külekçi ve Bulut, 2010) teorik düzeyde ve ders uygulama süreçlerinde benzer aşamalar izlenmesine karşın uygulama süresinin fazlalığı, alan ve bireysel çalışmaların daha yoğun olması öğretmen adaylarının mesleğe hazır olarak başlamalarına katkı sağlamaktadır. Finlandiya'da uygulama öğretmeni ile öğretim elemanı arasında daha sıkı bir

iletişim ve ziyaret olanağı vardır (Ekinci ve Öter, 2010). İsveç'te öğretmenlerin öğretim programlarını düzenleyebilecek ölçüde yetiştirildikleri, daha özerk bir okul ortamında öğretmenlerin belirleyiciliğinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Türkiye'deki merkezi eğitim ve öğretmen yetiştirme sisteminin Fransız rasyonalizminde karşılığını bulan tek tip insan yetiştirme mantığı (Akdağ, 2005), okullarda tek tip yetişmiş öğretmenler eliyle yürütülmektedir. Bunun sonucunda eğitim, okul ve öğretmenlik (Şişman, 2010), daha çok teknolojik, ekonomik, politik kavramlarla çözümlenmiş, bunların moral/ahlaki, ruhi, entelektüel yönleri göz ardı edilmiştir. Eğitim görmüş kişi, sadece belirli alanlarda uzmanlık diplomasına ve bilgilere sahip kişi değildir. Eğitim, öncelikle iyi karakterli ve erdemli insan yetiştirme işidir. Bugün insanlık, çok bilgili insanlardan çok daha iyi karakterli insanlara ihtiyaç duymaktadır. Çok bilgili ve becerikli öğretmenler yetiştirmek mümkün olabilir, ancak eğitim sisteminde çok bilgili öğretmenlerden önce, toplumda yaşanan kültürel krizden çıkış sürecinde, değerlerin çatıştığı bir ortamda, ortak değerlerin güçlendirilmesinde etkin rol üstlenebilecek erdemli öğretmenlere gerek vardır. Öğretmenliği, belirli bir bedel karşılığında beden ve zihin gücünün kiralandığı bir meslek olarak görmek, bütünüyle rasyonel ve kapitalist bakış açısını yansıtmaktadır.

Öğretmen eğitimi oldukça uzun bir süreçtir. Öğretmen yetiştiren bir kuruma girişle başlayan ve hayat boyu devam eden bir etkinliktir. Bu kapsamda hizmet öncesi dönemde alınan bilgiler, yapılan gözlemler ve sergilenen örnek uygulamalar mesleğe hazırlık anlamında önemli kazanımlar olarak değerlendirilirken, meslek içinde okul müdürünün ve deneyimli öğretmenlerin yol gösterici ve destekleyici yaklaşımları yeni öğretmenlerin yetişmelerinde, geri bildirim almalarında ve mesleki değerleri benimsemelerinde belirleyicidir. Okulun örgüt yapısı, mesleki dayanışma ve güven iklimi öğretmen gelişiminde önemli unsurlar olarak kabul edilmektedir. Sadece bilgi, alışkanlık, mevzuat gibi teknik yeterliklerin yanında örgütsel değerler, toplumun beklentileri, süregelen kültürün yaşatılması gibi daha derin misyonlar da öğretmenlerden beklenmektedir (Barnett ve Fallon, 2007; Cherian ve Daniel, 2008; Şişman, 2010)

Öğretmen adaylarının, temelde dört yıllık eğitim süreci boyunca, öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisine yönelik almış oldukları çeşitli derslerde edindikleri kuramsal bilgileri gerçek ortamlarda deneme fırsatı buldukları bir ders olan (Dursun ve Kuzu, 2008) öğretmenlik uygulaması dersinin okuldaki uygulama süreci okul müdürlüklerince görevlendirilen uygulama öğretmenlerin gözetiminde ve rehberliğinde yürütülmektedir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının dersi izlemesi ve uygulama öğretmenin gözetiminde ders sunması, öğrenci, öğretmen, okul yönetimi, eğitim sistemi, okul aile işleri gibi konularda hizmet öncesi uygulamalı olarak bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır.

Teorik olarak iyi planlanmasına karşın uygulama düzeyinde okul uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarına rehberlik etme düzeyleri tartışılmaktadır. Haftalık 2 saat ek ders karşılığı yürütülen bu görev uygulama öğretmenlerince genel olarak bir yük olarak algılanmakta ve öğretmen

adaylarının sınıfta tak başlarına ders sundukları bir uygulamaya dönüşmektedir. Öğretim elemanlarının aynı saatlerde kendi fakültelerinde derslerinin olması ve ders yükü yoğunluğundan dolayı öğretmen adaylarını okulda izleme ve uygulama öğretmenleriyle görüşme olanaklarının sınırlı olması sürecin etkin işlemlerini engellemektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar öğretim elemanları ile uygulama öğretmenleri ve okul arasında yeterli iletişimin sağlanamadığı, dolayısıyla öğretmen adaylarının uygulama derslerinden yeterli deneyim edinmelerini sağlayacak rehberlikten ve danışmanlıktan yoksun kaldıklarını göstermektedir. Uygulamada gözlenen eksiklikler şu şekilde özetlenmektedir (Azar, 2003; Demircioğlu, 2003; Aksu, 2004; Sılay ve Gök, 2004; Çiçek ve İnce, 2005; Sarıçoban, 2008; Dursun ve Kuzu, 2008; Eraslan, 2008; Alaz ve Konur, 2009):

- ◆ Öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni iletişimi yeterli değildir.
- ◆ Bir uygulama okuluna fazla sayıda öğretmen adayı gönderilmekte ve sınıfların kalabalık olması nedeniyle oturulacak yer kalmamaktadır.
- ◆ Öğretmen adayları sınıf yönetimi konusunda uygulamadan memnun kalmamışlardır.
- ◆ Uygulama öğretmenin taşıması gereken en temel nitelikler olarak büyük oranda alanında uzmanlık (beş yıllık deneyim) ve kendini geliştirme boyutları ön plana çıkmaktadır.
- ◆ Uygulama öğretmenleri ve öğretim elemanları aday öğretmenlerle yeterince ilgilenmemektedir.
- ◆ Öğretmen adayları uygulama okulu, yasal prosedürler ve koordinasyon eksikliği gibi konularda sıkıntı yaşamaktadır.
- ◆ Uygulama öğretmenleri pedagojik formasyon eksikliğine bağlı olarak ilgisiz davranmakta, görev ve sorumluluk bilinciyle hareket etmemekte, öğretmen adaylarının isteklerine karşı duyarsız kalmakta, mesleğini sevmeyen öğretmenler aday öğretmenleri olumsuz yönde etkilemekte ve okul yönetimleri adaylara öğretmen gibi davranmamaktadır.
- ◆ Öğretmen adayları okul uygulama öğretmenlerinin kendilerine liderlik ve rehber olma düzeylerini yeterli görmemektedir. Uygulama öğretmenleri ise kullandıkları dil ve ifade tarzı bakımından iyi bir örneklik sergilediklerini düşünmektedir.
- ◆ Uygulama okulunda adayların eğitiminde birinci derecede rol oynayan uygulama öğretmenleri ve okul idarecileri ilgisiz davranmaktadır.
- ◆ Uygulama öğretmenleri görevlerinin yeterince bilincinde değiller, yapılan uygulamayı önemsememekte ve öğretmen adaylarını yeterli zaman ayırmamaktadır.

- ◆ Öğretmen adayları okulda öğretmenler odasında oturmakta ve dönem sonunda raporları uygulama öğretmenine imzalatarak bir formaliteyi yerine getirmektedir.
- ◆ Uygulama öğretmenleri bu işi kendilerine artı bir yük olarak görmekte, verilen ücretin düşüklüğünü ve programlarının aksamasını ileri sürerek görev almak istememektedir.

Buna karşın öğretmen adaylarının uygulama öğretmenleri ile geliştirdikleri olumlu iletişim sonucunda kazandıkları alışkanlıklar, deneyimler ve bilgiler de bulunmaktadır. Buna göre öğretmenlik uygulama sonrasında öğretmen adayları öğrencilerle iletişim kurma, alanı tanıma ve mesleki bilgilerini artırma, tören ve kutlamalara deneyim kazanmaktadır. Okullarda yapılan uygulama çalışmaları ile öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin sosyal statüsü, etik değerleri, öğretmenlerin alan bilgisi, kendi yeterlilikleri gibi noktalardaki algılarında olumlu yönde değişiklik gözlenmiş ve uygulama fark oluşturmuştur. Öğretmenlik uygulaması dersi ile eğitim ortamlarına ve öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu deneyim kazanmaktadır. Sayıları çok az da olsa, ilgili ve alanında yetişmiş öğretim elemanıya, fiziki şartları uygun bir okulda, görevinin bilincinde, tecrübeli ve istekli uygulama öğretmenleriyle çalışan öğretmen adayları bu süreçten olumlu deneyimlerle ayrılırken öğretmen gibi hissetmekte ve mesleği daha fazla sevmektedir. Okul uygulama derslerinin etkili öğretim materyali hazırlama konusunda deneyim kazandırdığı, ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerini ders içi değerlendirmede kullandıkları, öğretmen öğrenci ilişkisini oluşturma adına çok yararlı sonuçlara ulaşılmıştır. Yardımcı olmak için çaba gösteren ve işbirliği ortamı oluşturan uygulama öğretmenleri başarılı bulunmaktadır. Öğretmenlik bilgisi derslerinin alan derslerine göre uygulamaya dönük özelliği daha fazladır. (Şişman ve Acat, 2003; Çiçek ve İnce, 2005; İlin, İnözü ve Yıldırım, 2007; Kılıç ve Acat, 2007; Eraslan, 2008; Becit, Kurt ve Kabakçı, 2009; Alaz ve Konur, 2009):

Öğretmen yetiştiren fakültelerde yürütülen ve okullarda uygulaması yapılan öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ile ilgili alan yazında oldukça fazla çalışma göze çarpmaktadır. Genel anlamda uygulama sürecinin değerlendirilmesi (Aksu, 2004), öğretmen adaylarının deneyimleri, sürece ve yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri (Demircioğlu, 2003; Sılay ve Gök, 2004; Çiçek ve İnce, 2005; Dursun ve Kuzu, 2008; Sarıçoban, 2008; Alaz ve Konur, 2009), uygulama derslerinin yararları (Şişman ve Acat, 2004; Becit, Kurt ve Külahçı, 2009), başarılı danışmanlık (İlin, İnözü ve Yıldırım, 2007), öğretmen yetiştirme programının değerlendirilmesi (Kılıç ve Acat, 2007; Eraslan, 2008) gibi konularda çalışmalar bulunmaktadır. Uygulama öğretmenlerinin aday öğretmenlere sergilediği rehberlik düzeyini doğrudan inceleyen çalışmaların çok fazla olmadığı anlaşılmaktadır. Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarına eğitim fakülteleri 4. sınıf öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında okullardaki uygulama öğretmenleri tarafından sunulan rehberlik düzeyini incelemektedir.

2. YÖNTEM

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni ile yürütülmüştür. Olgubilim deseni, farkında olunan fakat derinlemesine ve ayrıntılı araştırılmasına ihtiyaç duyulan konulara odaklanılmasıdır. Nitel araştırma, insanların sosyal dünyalarını anlayabilmek için günlük yaşamda kullandıkları yapıların ve ilişkilerin çözümlenmesi, sözel ve yazılı metinlerde saklı olan anlamların ortaya çıkarılmasıdır (Snape ve Spence, 2003; Ritchie, Lewis ve Elam, 2003; Yıldırım ve Şimşek 2005).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu olarak Düzce Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar, Elektrik, Mobilya ve Dekorasyon, Makine ve Yapı Bölümleri 4. sınıf öğretmenlik uygulaması dersi alan öğrenciler belirlenmiştir. Haftanın belirli günlerinde okullardaki uygulama derslerine devam eden öğrenciler, teorik olarak da fakültede öğretmenlik uygulaması derslerine katılmakta ve okulda geçirilen uygulama deneyimine ilişkin görüş alış verişinde bulunmaktadır. Araştırma kapsamında görüşlerinden yararlanan öğrencilerin bölümlerine ilişkin bilgiler Çizelge1’de sunulmaktadır.

Çizelge 1: Öğrencilere İlişkin Kişisel Bilgiler

Bölüm Adı	Katılımcı	Erkek	Kız
Bilgisayar	19	14	5
Elektrik	22	22	0
Makine	17	12	5
Mobilya ve Dekorasyon	19	18	1
Yapı	22	19	3
TOPLAM	99	85	14

Her bölümden ortalama 20 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Çoğunluğu erkek, sadece 14 kız öğrenci olduğu, bazı bölümlerde ise hiç kız öğrenci bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Çalışma konusu hakkında derinlemesine bilgi edinmek için iki araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlama sürecinde ayrıntılı literatür taraması yapılmış, öğretmenlik uygulaması ders içeriği ve uygulama öğretmenlerinin rehberlik etme düzeylerine ilişkin belirlenen nitelikler soru formuna dönüştürülmüştür. Bu işlemler sonucunda toplam 6 sorudan oluşan açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme formu elde edilmiştir. Bu sorular, fakültedeki teorik ders esnasında gönüllülük esasına bağlı olarak öğrencilere yöneltilmiş ve cevapların yazılı olarak verilmesi istenmiştir. Görüşme formlarının isim yazılmadan ve özgürce

cevaplanması ve görevlendirilen bir öğrenci aracılığıyla öğretim üyesine teslim edilmesi sağlanarak öğrencilerin en rahat bir ortamda görüşlerini paylaşmaları amaçlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Buna göre veriler kodlanmış, kodlanan verilerden temalar oluşturulması yoluna gidilmiş ve bu doğrultuda bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır. Üç araştırmacı tarafından bağımsız olarak yürütülen analizler sonunda ortak ulaşılan kavramlar ve temalar, araştırma bulguları olarak tanımlanmıştır. Betimsel ve içerik analizi yoluyla ulaşılan temalar yedi başlık ve bunlara bağlı alt gruplar şeklinde ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan temalar ve kavramlara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiş ve kodlanan görüşme formları bu şekilde defalarca incelenmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur. Bulguları destekleyen doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

1. Dönem başında yapılan rehberlik
2. Derslerin işlenmesi
3. Gözlem yapılması ve kayıtların tutulması
4. Sınıf yönetimi
5. Uygulama öğretmenin dersi izlemesi
6. Öğretmenlik mesleği konusunda bilgilendirme
7. Rehberliğin yeterlik düzeyi

1. Dönem Başı Yapılan Rehberlik

Öğretmen adaylarının görüşleri analiz edildiğinde dönem başında yapılan rehberlikle ilgili olarak ön plana çıkan başlıklar ve frekansları Çizelge 2’de sunulmaktadır.

Çizelge 2: Dönem Başında Rehberliğe İlişkin Kodlama ve Frekansları

S.N.	Dönem Başında Yapılan Rehberlik Kodlamaları	n
1	Planlama (günlük, dönemlik ve yıllık)	72
2	Öğrencilerle İletişim	31
3	Sınıf Yönetimi	28
4	Genel Bilgilendirme	60

1.1. Yıllık plan, dönem planı ve ders planı

Yıllık plan ve dönem planı uygulama öğretmenlerinin üzerinde durduğu önemli konular arasında yer almaktadır. Üniversitede plan yapma konusunda verilen bilgiler ve uygulama öncesi ders planlarının aynı hassasiyetle uygulama öğretmenleri tarafından vurgulanmaktadır.

1.2. İletişim

İletişim teması altında öğrencilere yönelik yaklaşımlar ve okul içerisinde olumsuz durumlarla karşılaşılması halinde başvurulacak yöntemler ifade edilmektedir. Öğretmen adaylarının okulu tanınması, öğrenci ve öğretmenlerle iletişim kurması ve okula ilişkin kuralların öğrenilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Sınıf yönetimi

Sınıf yönetimi, sınıf içerisindeki öğretim zamanının verimli kullanılma ve işlenecek konu ile öğrenci beklentilerinin amaca yönelik olarak uyumlulaştırma sürecidir. Öğretmenlerin başvurması gereken stratejiler ile olumsuz bir durumla karşılaşıldığında kullanılacak alternatifler kastedilmektedir.

1.4. Genel bilgilendirme

Öğretmen adaylarının uygulama öğretmenleri tarafından her konuda bilgilendirildikleri anlaşılmaktadır. Okulun tanıtımı ile ilgili olarak öğretmen kendisini, öğrencileri ve diğer öğretmenleri tanıtmakta, atölye ve laboratuvar gibi kapalı iç alanlar gösterilmekte, okulun diğer çalışanları ile genel durumu hakkında dönem başında bilgiler verilmektedir. Okulda uyulması gereken kurallar, girilecek derslerle ilgili bilgiler ve öğrencilerin genel durumları anlatılmaktadır. Özellikle kılık, kıyafet, sergilenmesi gereken davranışlar, öğrencilerin disiplin altında tutulması ve öğrencilere nasıl yaklaşılması gerektiği gibi hususlar gündeme getirilmektedir. Bununla birlikte öğretim yöntemleri, araç ve gereç kullanımı, öğrencilerle iletişim, yönetmelikler, yoklama fişinin nasıl doldurulacağı, derse giriş ve çıkış saatleri gibi konular daha az sıklıkla vurgulanan konular arasındadır.

2. Derslerin İşlenmesi

Uygulama öğretmenleri dersin hazırlığı, sunuluşu, öğrenci başarısının değerlendirilmesi gibi konularda rehberlik yapmaktadır. Bu bölümdeki temalar ve frekansları Çizelge 3'te görülmektedir.

Çizelge 3: Derslerin İşlenmesi Boyutundaki Temalar ve Frekansları

S.N.	Derslerin İşlenmesi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	n
1	Ders Hazırlığı	50
2	Ders Sunumu	54
3	Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi	36
4	Genel Bilgilendirme	18

2.1. Ders hazırlığı

Ders hazırlığı kapsamında anlatılacak dersin önceden hazırlanması ve dersten önce görüş alış verisinde bulunulması uygulama öğretmenlerinin başvurduğu yöntemler arasında sayılmaktadır. Bazı öğrenciler genel eğilimin aksine yardım görmediklerini belirtmişlerdir.

“Günlük ders planı hazırlamamızı, öğrencilerin soyut kavramları daha iyi anlaması için öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çekecek materyalleri okula getirmemizi, konuyu oldukça somut kavramlarla sunmamızı söyledi. Öğrencilere sorular sorarak dönüt almamızı, öğrenci başarısı değerlendirmede yapılan işin göze hoş görünmesini, sınav kâğıdını değerlendirirken doğru cevaba yakın seçeneklere de tam puana yakın not vermemiz konularında rehberlik etti.” (Ö81)

2.2. Dersin sunulması

Derslerin sunulması sürecinde uygulama öğretmenleri öğrencilerin durumu ve yöntem zenginliği gibi konularda öğretmen adaylarına yardımcı olmaktadır. Slayt eşliğinde ders işlenmesi ve öğrenci seviyesine uygun olarak sunulması önerilmektedir. Derslerin monotonluktan ve tekdüzelikten kurtarılması, uygulama öğretmenlerinin üzerinde durduğu konulardandır.

2.3. Öğrenci başarısının değerlendirilmesi

Objektif ve sürece dayalı sınavlar aracılığıyla öğrencilerin daha iyi öğrenebileceği, bu konuda anahtar kelimenin adalet ve tarafsızlık olduğu uygulama ifade edilmektedir.

2.4. Genel bilgilendirme

Ders anlatımından önce öğrenci psikolojisinin öğrenme üzerindeki etkisi gibi daha eğlenceli ve öğrencilerin ilgisini çeken etkinlikler konusunda öğretmen adayları bilgilendirilmekte ve motive edilmektedir.

3. Gözlem ve Kayıtların Tutulması

Sınıf içi gözlem ve kayıtlarla ilgili olarak bazı uygulama öğretmenlerinin sorumluluk duygusu içerisinde bir rehberlik yaparken, bazıları ilk günden uygulama öğrencilerini sınıfla baş başa bırakarak sadece bazı belgeleri imzalamakla yetinmektedir. Gözlem ve kayıtlar konusunda öğretmenlerin katkı düzeyi Çizelge 4’de görülmektedir.

Çizelge 4: Gözlem ve Kayıtlar Konusundaki Temalar ve Frekanslar

S.N	Gözlem Yapılması ve Kayıtların Tutulması	n
1	Bilgilendirdi	54
2	Kontrol etti	11
3	Yardımcı olmadı	33

3.1. Bilgilendirme

Genel olarak bilgi verme, örnek uygulama sunma ve uyarıda bulunma gibi gözlem yapma ve kayıt tutma tekniklerine başvurulmaktadır. Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı kendilerine bilgi verildiğini, sunulan sorulara cevap alınabildiğini, gözlem ve kayıt için sınıfta bir yer ayarlandığını ve kaynaklara yönlendirildiklerini ifade etmektedir.

3.2. Kontrol

Sadece dosyaları kontrol eden ve gözlem sürecine aktif olarak katılmayan uygulama öğretmenlerinin varlığından bahsedilmektedir. Bunların içerisinde bazıları sadece imza atmakta, dersleri ve öğretmen adaylarını sadece kontrol etmektedir.

3.3. Yardımcı olmadı

Öğretmen adaylarının okullarda uygulama yapmalarının temel hedefi örnek uygulamaları görmek, kayıtlar tutarak uygulama öğretmenleriyle değerlendirmek ve bu doğrultuda iyi bir öğretmen gibi yetişmelerini sağlamaktır. Bazı öğretmen adaylarının “arkadaşlarımdan yardım aldım”, “resmi evraklara bakmak zorunda kaldım”, “sormamıza rağmen açıklayıcı şekilde yardımcı olmadı”, “yardım alamadım”, “sadece imzası gerektiğinde odasının kapısına gittim” gibi olumsuzluklardan bahsetmeleri ve bu oranın % 33 düzeyine ulaşması önemli bir eksikliğin işaretidir.

4. Sınıf Yönetimi

Sınıf yönetimi konusunda rehberlik söz konusu olduğunda bilgi verme, iletişim, disiplin problemleri ve zamanı kullanma gibi alt temalar ön plana çıkmaktadır. Bu boyutta öğretmen adaylarının görüşleri Çizelge 5’de görülmektedir.

Çizelge 5: Sınıf Yönetimi ile İlgili Temalar ve Frekansları

S.N	Sınıf Yönetimi	n
1	İletişim	39
2	Disiplin Problemleriyle Başa Çıkma	44
3	Zamanı Kullanma	18

4.1. İletişim

İletişim konusunda öğretmen adaylarına dengeli ve samimi bir diyalog önerilmektedir. Gerektiğinde birebir diyalog kurulmalı, hem mesafeli, hem yakın olunmalı fakat öğrencilerle ikili sohbet ortamından kaçınılmalıdır. Sınıfta nasıl konuşulacağı, öğrenci davranışlarının nasıl anlamlandırılacağı ve nasıl tepki verileceği, olumlu-olumsuz davranış kalıpları, öğretmen davranışlarının öğrenci davranışları üzerinde belirleyici olduğu gibi konularda bilgilendirmenin olduğu anlaşılmaktadır. Bunlara karşılık doğrudan tepki verilmemesi gerektiği, ders planının zamanı

kullanmada etkili olduğu, planlı dersin düzeni bozmaya fırsat vermeyeceği, öğrencinin gözüne sürekli bakmanın caydırıcı olacağı, yaramaz öğrencilerin uyarılabileceği, disiplini sağlamak için gerekirse not ile tehdit edilebileceği, öğrencilere eşit davranmak gerektiği, gürültü yapan çocuğun tahtaya kaldırılabilmesi ifade edilmektedir.

4.2. Disiplin problemleriyle başa çıkma

Disiplin problemleriyle başa çıkma yollarıyla ilgili olarak öğrenci hakkında iyi düşündüğünü hissettirme, sözlü notu verme, disiplin yönetmeliği hakkında bilgi verme, gerektiğinde sesini yükseltme, azarlama ve dayakla terbiye etme, öğrenciyle tartışmaya girmeme, sınıfta gezme, otoriteyi koruma, sert olma gibi yöntemler önerilmektedir. Öğretmen adaylarının bir kısmı bu konuda herhangi bir rehberlik yapılmadığını belirtmektedir.

“öğrencileri kontrol edebilmem için sınıf ortamında sürekli bir yerde sabit kalmamam gerektiğini, sınıfın huzurunu bozan öğrencilerin gözünün içine bakmam gerektiğini, öğrenci bundan da anlamıyor ise yanına gidip dersi orada anlatmamı, sınıfın huzurunu bozmaya devam ediyorsa sesimi yükselterek uyardım gerektiğini söylerdi” (Ö12)

“disiplin sorunu yaşadığım bir sınıfta öğretmen yan tarafta dersimi dinliyordu, zorluk çektiğimi görünce not defterini verdi, “sözlü notu kullanabilirsin” dedi, sınıf kontrol altına girdi” (Ö16)

4.3. Zamanı kullanma

Zamanı kullanmaya ilişkin ders hakkında fazla konuşulmaması, konularda geri kalındığında yüzeysel geçilebileceği, konunun provasının yapılması önerilmektedir.

Öğretmen adaylarının bazıları gerekli rehberliğin yapılmadığını ve doğal ortamda öğrenmek zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Bu noktada bazı öğretmenlerin disiplin problemleriyle başa çıkma, iletişim ve zamanı kullanma gibi noktalara pek değinmedikleri ve bu oranın % 18 düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

5. Uygulama Öğretmenin Dersi İzlemesi

Uygulama öğretmeni ile öğretmen adaylarının genellikle derslerden sonra bilgi paylaşımı yaptıkları görülmektedir. Uygulama öğretmenlerinin genellikle ilk 15 dakika haricinde derslere katılmadıkları, ders bitiminde öğretmenler odasında veya laboratuvarında durum değerlendirmesi yapıldığı ifade edilmektedir. Uygulama öğretmenleri dersleri bazen izlemekte ve genellikle en arka sırada oturarak gözlem yapmakta, bazen bölüm odasından dersi izlemekte, bazen öğrenciler serbest bırakılmakta, bazı durumlarda ise derse ara sıra gelip gitmektedirler.

“genellikle dersin ilk saatinde izler, diğer dört ya da beş saat sınıfı sadece bizlere bırakarak derse tekrar gelmezdi”(Ö6)

“dersi anlatmaya başladığım zaman uygulama öğretmenim en sonuna gidip küçük notlar alıyordu, bu notları dersin sonunda benimle paylaşıyordu, daha fazla güdüleme yapmamı, sesimi iyi kullandığımı, disiplini iyi sağladığımı ve iyi not tutturduğumu söylüyordu.”(Ö7)

“beni sınıfla baş başa bırakıyordu, bence böylesi daha iyi oluyordu, kendimi daha rahat hissediyordum. Ders aralarında izlenimlerini benimle paylaşıyor, hatalarımı söylüyordu”(Ö16)

6. Öğretmenlik Konusunda Bilgilendirme

Öğretmenlik konusunda uygulama öğretmenlerinin yaptığı rehberliğe ilişkin temalar ve frekansları Çizelge 6’da sunulmaktadır.

Çizelge 6: Öğretmenlik Konusunda Ortaya Çıkan Temalar ve Frekansları

S.N	Öğretmenlik Konusunda Bilgilendirme	n
1	Öğretmenlik Mesleği	66
2	Türk Eğitim Sistemi	35
3	Okul Yönetimi	35
4	Okul Çevre İlişkileri	32

6.1. Öğretmenlik mesleği

Ders sunumu dışında öğretmenler odasında ve atölyede uygulama öğretmeni ile öğrenciler arasında eğitim sistemi ve öğretmenlik mesleği hakkında çeşitli sohbetler yapılmakta ve öğrenciler bilgilendirilmektedir. Öğretmenlik mesleğinin olumlu ve olumsuz yönleri, amacı doğrultusunda icra edilmediği ve gönül işi olduğu vurgulanarak genel anlamda öğretmen adaylarının cesaretlendirildiği anlaşılmaktadır. Tatilleri, saygınlığı, maaşının yeterliliği, gönüllülüğü, örneklik özelliği gibi olumlu yönleri ön plana çıkarılmakta, az da olsa mesleğini sevmeyen öğretmenler ve mesleğin olumsuzlukları gündeme getirilmektedir.

6.2. Türk Eğitim Sistemi

Uygulama öğretmenlerinin genel olarak eğitim sistemi hakkında yorum yaptıkları, modüler sistem, meslek liselerinin durumu, sistemin öğrencilere hitap etmediği ve onları yanlış davranışa sevk ettiği gibi konularda eleştirilerini öğretmen adayları ile paylaştıkları anlaşılmaktadır. Yeni müfredat ve

yönetmelikler de bu kapsamda öğrencilere anlatılmaktadır. Bazı öğretmenler ise bu konularda herhangi bir yorum yapmamakta ve bilgi vermemektedir.

“öğretmenlik mesleğini överek kutsal bir meslek olduğunu, ancak eskiye nazaran itibarını yitirdiğini, Türk Milli Eğitim Sisteminde öğrenciyi sınıftan atma uygulamasının kalktığını ve bu durumun öğretmenlerin aleyhine işlediğini, okul çevre iletişiminin önemini belirtti”
(Ö84)

6.3. Okul yönetimi

Okuldaki idari sistem, öğretmenlerin görev ve sorumlulukları hakkında öğrenciler bilgilendirilmektedir. Okul nöbetleri, görev paylaşımı, müdürün yetkileri, idari çalışmanın amacı gibi hususlardan bahsedilmekte, bazı öğretmenlerin ise bu konularda bilgilendirme yapmadığı ifade edilmektedir.

6.4. Okul çevre ilişkileri

Okulun işletme sektörüyle ve ailelerle olması gereken iletişim biçimi öğretmenlerin geneli tarafından vurgulanmakta, eksikliklerin altı çizilmekte, özellikle ailelerin ilgisizliği ve vefasızlığı gündeme getirilmektedir. Bu konuda yorum yapmayan öğretmenler olduğu gibi rehberlik servisine yönlendirenler de bulunmaktadır. Öğretmenlik mesleği, Türk Eğitim Sistemi, okul yönetimi ve okul çevre ilişkileri gibi konularda uygulama öğretmenlerinin büyük çoğunluğu olumlu/olumsuz yorum yaparak veya eleştiri geliştirerek katkı sağlarken, yaklaşık % 19 kadar bir grup bu konularda herhangi bir bilgi sunmamaktadır.

7. Rehberliğin Yeterlik Düzeyi

Öğretmen adaylarının kendilerine sunulan rehberlik hizmetlerinin yeterliğine ilişkin bilgiler Çizelge 7’de görülmektedir.

Çizelge 7: Rehberliğin Yeterlik Düzeyine İlişkin Frekanslar

S.N	Rehberliğin Yeterlik Düzeyi	n
1	Yeterliydi	51
2	Kısmen yeterliydi	25
3	Yetersizdi	21

Öğretmen adaylarının yarısı uygulama öğretmenlerinin yeterince rehberlik yaptığını, kendilerine gerekli bilgileri verdiklerini ve ilgi düzeyinin yeterli olduğunu ifade etmektedirler. Plan yapma, dosya hazırlama ve öğretmenlik mesleğiyle ilgili bilgi ve deneyim paylaşımı yapılmaktadır.

Uygulama öğretmenini yeterli bulan ve memnun kalanların yarısı kadar bir grup yeterince yararlanamadıklarını ama bazı olumlu noktaların da olduğunu ifade etmektedir.

“uygulama öğretmeni bize yeterince rehberlik yaptı. Bütün sorunlarımızla ilgilenmeye çalıştı. Ders anlatımında yardımcı oldu. Meslek derslerindeki eksikliklerimizi gidermemize destek oldu. Öğretmenlerin yararlandığı olanaklardan bahsetti, öğretmen olduğumuzda ne gibi sıkıntılarla karşılaşacağımızı ve mesleği severek yaptığımızda başarılı olabileceğimizi vurguladı.”(Ö4)

“öncelikle kendi öğretmenlik yaşantıma çok önemli faydası oldu. 24 saat ders anlattım, diğer zamanlarda da gözlem yaptım. Bana çok güvendi, daha ilk dersten sınıfı emanet etti, bu durum beni çok mutlu etti, derslerimi başarıyla anlattım, ben de o okulda çalışmak isterim.”(Ö46)

Kendilerine rehberlik yapılmadığını ve öğretmenlik mesleğinden soğuduklarını belirten öğretmen adayları da bulunmaktadır ve oranları % 20 kadardır. Bunlara göre uygulama öğretmenlerinin umursamaz davranışları, işlerinin yoğunluğu ve maaşlarını hak etmeyecek düzeydeki tavır ve davranışları olumsuz etki bırakmaktadır. Kendilerinin sınıfta yalnız bırakıldığı, uygulama öğretmenlerinin genel olarak bilgisiz ve heyecansız olduğu, yardıma ihtiyaç olduğunda “siz daha iyi bilirsiniz” denilerek geçiştirildiği bazı öğretmen adayları tarafından ifade edilmektedir.

“yeterli düzeyde yaptığımı düşünmüyorum, çünkü öğretmen bizi kendi halimize bırakmakta ve fazla yardımcı olmamaktadır”(Ö8)

“hiç sanmıyorum, bence hepsinin sıkı bir rehberliğe hatta eğitime ihtiyacı vardır, fakat soru sordüğümüzde yardımcı olmaya çalışıyorlardı”(Ö15)

“şunu belirtmek isterim, ben birinci dönem ..... lisesinde ikinci dönem ise ..... lisesinde uygulama yaptım, ama her iki okulda da memnun kaldığım bir yönetim anlayışı ve örnek alabileceğim bir öğretmen yoktu. Türkiye’de her şey kağıt üzerinde, ben eğer KPSS’ ye hazırlanırken öğrendiklerimi uygulasam buna ne hazır bir ortam ne de öğretmen var”(Ö20)

Tekrar aynı uygulama öğretmeni ile çalışma olasılığına öğretmen adaylarının çoğunluğu olumlu bakarken, bir kısmı farklı deneyim ve paylaşım olması için, bir kısmı da memnuniyetsizliklerinden dolayı aynı uygulama öğretmenini tercih etmemektedir. Uygulama öğretmenini tekrar tercih edebileceklerini belirtenler gerekli bilgi ve desteği aldıklarını, deneyimlerinden faydalandıklarını, sorumlulukları paylaştıklarını ve bir büyük olarak kendilerine önemli kazanımlar sağladıklarını vurgulamaktadır. Olumsuz kanaat taşıyanlar öğretmenlerin ilgisiz tavır ve davranışları, mesleki yetersizlikleri, deneyimsizlikleri ve kendilerine bir şey kazandırmadığı

konularını eleştirmektedir. İmkan olduğunda aynı uygulama öğretmen ile çalışma durumuna ilişkin görüşler Çizelge 8’de görülmektedir.

Çizelge 8: Aynı öğretmen ile Tekrar Çalışma İsteği

S.N	Aynı Uygulama Öğretmeni ile Çalışma İsteği	n
1	Evet	71
2	Hayır	27

Bir önceki boyutta kısmen yeterli diyen uygulama öğrencilerinin bu boyutta hem olumlu, hem de olumsuz seçeneğe dağılmış olduğu görülmektedir. *Evet* diyenler memnuniyetlerini doğrudan ve net olarak ifade ederken *hayır* seçeneğini tercih edenlerin yaklaşık beşte biri önceki öğretmene karşı memnuniyetsizlikten öte farklı bir öğretmenden farklı deneyimler edinmek istemelerinin altını çizmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Öğretmenlik uygulaması dersinde uygulama öğretmenleri tarafından sunulan rehberlik hizmetlerinin sorgulandığı bu çalışmada ortaya çıkan temalar bazı başlıklar altında incelenmiştir. Buna göre öğretmen adaylarına belirli düzeylerde *dönem başında, derslerin işlenmesi, gözlem ve kayıtların tutulması, sınıf yönetimi, ders sunulması, öğretmenlik mesleği ve rehberliğin yeterlik düzeyi* konularında rehberlik yapılmaktadır.

Dönem başında yapılan rehberlik kapsamında günlük ve yıllık planların hazırlanması ile ilgili yeterli bilgilendirme yapıldığı belirtilmektedir. Öğrencilerle iletişim ve sınıf yönetimi konularında ise durumun yetersiz olduğu araştırma sonuçlarıyla desteklenmektedir (Çiçek ve İnce, 2005). Okul uygulama dersleri öğretim materyali hazırlama ve ölçme değerlendirme yöntemleri konusunda deneyim kazandırmaktadır (Becit, Kurt ve Kabakçı, 2009).

Derslerin işlenmesi ile ilgili olarak ders hazırlığı, sunumu ve öğrenci başarısının değerlendirilmesi konularında rehberlik hizmeti sunulduğu ifade edilmektedir. Öğretmen adayları, okul uygulama öğretmenlerinin kendilerine liderlik etme, rehber olma ve uygun bir modellik oluşturma düzeylerini yeterli görmemesine karşın (Sarıçoban, 2008) genel anlamda öğretmenlik uygulaması dersi ile eğitim ortamlarına ve öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu deneyim kazandırıldığı (Eraslan, 2008; Alaz ve Konur, 2009) ifade edilmektedir. Lisans döneminde öğretmenlik meslek derslerine yönelik olumlu tutuma sahip olan (Ekici, 2008, 127) öğretmen adayları, uygulama sürecinde bu durumu deneyim ile pekiştirmektedir.

Uygulama öğretmenlerinin sınıf içi gözlem yapması ve kayıtları düzenli tutması anlamında öğretmen adaylarını genel olarak bilgilendirdiği, bazı öğretmen adayları tarafından ise yetersiz buldukları ifade edilmektedir. Günlük tutulması gereken kayıtlar ve gözlem sonrası geri bildirim sürecinin sağlıklı işletilmesi yerine dönem sonunda tüm raporları uygulama öğretmenine toptan imzalatılarak mekanik bir işlemin veya formalitenin yerine getirilmesi hususu benzer araştırmalarda da dile getirilmektedir (Eraslan, 2008). Buna gerekçe olarak uygulama öğretmenlerinin bu işi kendilerine artı bir yük olarak gördüğü ve verilen ücretin düşüklüğü nedeniyle programlarının aksaması gösterilmektedir (Azar, 2003).

Sınıf yönetimi kapsamında öğrencilerle iletişim, disiplin problemleriyle başa çıkma ve zamanı kullanma alt başlıkları öğretmen adaylarının orta düzeyde yeterli görülmektedir. Öğretmen adaylarının uygulama okullarındaki öğretmen adayı fazlalığından dolayı oturulacak yerin kalmadığını (Azar, 2003; Aksu, 2004) buna bağlı olarak öğretmen adayları sınıf disiplini ve kontrol ile sınıf yönetimi konularında yeterli deneyim edinemediği (Çiçek ve İnce, 2005) noktalarının altı çizilmektedir. Bunlara ilaveten uygulama öğretmenlerinin yeterliği ile örnekliğinin sorgulanması ve eleştirilmesi (Sılay ve Gök, 2004; Sarıçoban, 2008) aynı paralelde değerlendirilmektedir. Sayıları az da olsa, ilgili ve alanında yetişmiş öğretim elemanıya, fiziki şartları uygun bir okulda, görevinin bilincinde, tecrübeli ve istekli uygulama öğretmenleriyle çalışan öğretmen adayları bu süreçten olumlu deneyimlerle ayrılırken kendilerini öğretmen gibi hissettiklerini ve bu mesleği daha fazla sevdiklerini ifade etmişlerdir (İlin, İnözü ve Yıldırım, 2007; Eraslan, 2008).

Uygulama öğretmenlerinin dersi izlemesi büyük oranda ilk 15 dakika içerisinde gerçekleşmekte, ders bitiminde veya teneffüslerde öğretmenler odasında veya atölyelerde durum değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu durum öğretmen adayları tarafından olumlu bulunmakta, derste tek başlarına kalmaktan şikâyetçi görünmemektedirler. Uygulama öğretmenliği resmi bir sorumluluğun yerine getirilmesi olarak değerlendirildiğinde, zaman içerisinde gerçekleştirilen izleme, gözlem, kayıt tutma, geribildirimde bulunma gibi süreçler ihmal edilmekte ve öğretmen adayı kendi haline öğrencilerle baş başa bırakılmaktadır (Demircioğlu, 2003; Sarıçoban, 2008; Eraslan, 2008).

Türk Eğitim Sistemi, öğretmenlik mesleği, okul yönetimi ve okul çevre ilişkileri konularında öğretmen adaylarının genel olarak bilgilendirildikleri, özellikle öğretmenlik mesleği konusunda yeterli sohbet ortamının oluştuğu ifade edilmektedir. Bazıları eleştirel olsa bile eğitim ve öğretmenlik mesleği konularında görüş alış verişinde bulunmanın olumlu etkileri olduğu bilinmektedir (Şişman ve Acat, 2003; Çiçek ve İnce, 2005; İlin, İnözü ve Yıldırım, 2007; Becit, Kurt ve Kabakçı, 2009). Öğretmen adaylarının rehberlik hizmetlerini yeterli bulma düzeyi genel olarak olumlu karşılanmasına karşın yüzde 20 düzeyinde yetersiz olarak değerlendirilmektedir. Aynı oranda öğretmen adayı aynı uygulama öğretmenleriyle çalışmaya sıcak bakmamaktadır. Bu durum uygulama derslerinin değerlendirildiği diğer çalışmalarda da genel olarak tekrar edilmekte ve bazı uygulama öğretmenleri eleştirilmektedir (Şişman

ve Acat, 2003; Azar, 2003; Demircioğlu, 2003; Aksu, 2004; Sılay ve Gök, 2004; Çiçek ve İnce, 2005; İlin, İnöz ve Yıldırım, 2007; Becit, Kurt ve Kabakçı, 2009; Sarıçoban, 2008; Dursun ve Kuzu, 2008; Alaz ve Konur, 2009).

Sonuç olarak fakülte-okul işbirliği çerçevesinde ve belirli yönergeler doğrultusunda yürütülen okul uygulama sürecinin çok yönlü bir süreç olduğu ortaya çıkmaktadır. Uygulama öğretmenlerinin mesleğe bakış açısı, deneyimlerini paylaşma istekliliği ve sahip olduğu mesleki değerler gerçekleştirilen uygulamayı şekillendirmektedir. Bu doğrultuda karşılıklı iletişim ve paylaşım ortamı olumlu örnekler olarak çalışmalara yansımaktadır. Yeni öğretim programlarının okullarda uygulanmaya başlanmasıyla birlikte öğretmenlerin yetiştirilmesi görevini üstlenen eğitim fakülteleri ile göreve başlatılmasıyla ilgili ölçütleri belirleyen bakanlığın daha sıkı bir işbirliği yapmaları vurgulanmaktadır (Baştürk, 2007). Atılması gereken en önemli adım, uygulama öğretmenliğini cazip hale getirecek bir ücretlendirme ile mesleki değerlere sahip ve bunu paylaşmaya hazır deneyimli uygulama öğretmenlerinin özenle seçilmesidir. Bazı Avrupa ülkelerindeki örneklerde olduğu gibi (Çetin, Uludağ ve Akın, 2007) okul uygulamaları konusunda eğitim almış rehber öğretmenlerin görev alması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, B. (2009). İsveç’de Öğretmen Yetiştirme, *Eğitim Toplum ve Bilim*, 2 (12), 58-70.
- Aksarı, M. (1997). Yabancı Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme Sistemi, *Eğitim ve Yaşam*, Bahar, 49-56.
- Aksu, M. B. (2004). Fakülte-Okul İşbirliği Semineri ve Uygulama Sürecinin Değerlendirilmesi: Malatya İli Örneği, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Alaz, A. ve Konur, K. B. (2009). *Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersine Yönelik Deneyimleri*, Araştırma Raporu.
- Azar, A. (2003). Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerine İlişkin Görüşlerinin Yansımaları, *Milli Eğitim Dergisi*, 159.
- Barnett, J. ve Fallon, G. (2007). Conflicting Views of School Community: The Dichotomy Between Administrators and Teachers. *International Journal of Education Policy and Leadership* 2(1).
- Baştürk, R. (2007). Türkiye’deki Kamu Eğitim Kurumlarında Çalışacak Öğretmenlerin Atanmalarına İlişkin Bir İnceleme, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 33-40.
- Becit, G., Kurt, A.A. ve Kabakçı, I. (2009). Bilgisayar Öğretmen Adaylarının Okul Uygulama Derslerinin Yararlarına İlişkin Görüşleri, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 169–184.

- Cherian, F. ve Daniel, Y. (2008). Principal leadership in new teacher induction: Becoming agents of change. *International Journal of Education Policy and Leadership* 3(2).
- Çetin, Ö.F., Uludağ, E. ve Akın, M. (2007). Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi İle Almanya'nın Bavyera Eyaleti Ausburg Üniversitesi Eğitim Fakültesinin Okul Uygulamaları Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 159-166.
- Çiçek, Ş. ve İnce, M. L. (2005). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Sürecine İlişkin Görüşleri, *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 16 (3), 146-155.
- Delibaş, H. (2007). *Türkiye, İngiltere, Almanya ve Finlandiya Biyoloji Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Demircioğlu, İ. H. (2003). Tarih Uygulama Öğrencilerinin Uygulama Öğretmenleri ve Uygulama Okulları Hakkındaki Görüşleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 185-192.
- Dursun, Ö. Ö. ve Kuzu, A. (2008). Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Yaşanan Sorunlara Yönelik Öğretmen Adayı ve Öğretim Elemanı Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 159 -178.
- Eraslan, A. (2008). Fakülte-Okul İşbirliği Programı: Matematik Öğretmeni Adaylarının Okul Uygulama Dersi Üzerine Görüşleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 95-105.
- Ekici, G. (2008). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerine Yönelik Tutumları İle Öğrenme Biçimlerinin Değerlendirilmesi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5 (1), 111-132.
- Ekinci, A. ve Öter, Ö.F. (2010). *Finlandiya'da Eğitim ve Öğretmen Yetiştirme Sistemi*, Çalışma Ziyareti Raporu.
- Ertürk, S. (1984). *Eğitimde Program Geliştirme*, Beşinci Baskı, Ankara: Meteksan Ltd.
- İlin, G., İnöz, J. ve Yıldırım, R. (2007). Öğretmen Adaylarının Bakış Açısından Başarılı Danışmanlık: *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 123-132.
- Kılıç, A. ve Acat, B. (2007). Öğretmen Adaylarının Algularına Göre Öğretmen Yetiştirme Programlarındaki Derslerin Gereklilik ve İşe Vuruluk Düzeyi, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 21-37.
- Kilimci, S. (2006). *Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*, Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi SBE.
- Küçüköğlü, A. (2004). Türkiye'nin Öğretmen Yetiştirme Serüveninde Eğitim Enstitüleri ve Bir Model Olarak Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi Eğitim Fak. Malatya.

- Küleççi, E. ve Bulut, L. (2010). *Türkiye ve ABD’ deki Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırılması*, Paper presented in International Conference on New Trends in Education and Their Implications (Iconte), 11-13 November, Antalya-Turkey.
- MEB. (2011). *Milli Eğitim Şuraları*, <http://ttkb.meb.gov.tr/suralar.aspx>, (Erişim Tarihi, 13.11.2011).
- Özoğlu, M. (2010). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Sorunları*, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Analiz.
- Ritchie, J., Lewis, J. ve Elam, G. (2003). Designing and Selecting Samples. In *Qualitative Research Practice*, Edited by. J. Ritche and J. Lewis, 43-78, London: Sage Publ.
- Sarıçoban, A. (2008). Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerine İlişkin Uygulama Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Görüşleri, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (3), 31-55.
- Sılay, İ. ve Gök, T. (2004). Öğretmen Adaylarının Uygulama Okullarında Karşılaştıkları Sorunlar ve Öneriler, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Snape, D. ve Spencer, L. (2003). The Foundation of Qualitative Research, In *Qualitative Research Practice*, Edited by. J. Ritche and J. Lewis, 1-23, London: Sage Publ.
- Şişman, M. ve Acat, B. (2003). Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 235-250.
- Şişman, M. (2010). Öğretmen Yeterlilikleri: Modern Bir Söylem ve Retorik, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, 10 (3),63–82.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemler*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.
- YÖK. (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007), Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi*, Ankara: YÖK Yayını 2007-5
- YÖK. (2011). *Aday Öğretmen Kılavuzu*, <http://www.yok.gov.tr/content/view/500/lang,tr/> (Erişim Tarihi, 13.08.2011).